

DONDERDAG 16 DECEMBER 1943

De Duitse Majoor Heinz Schnauffer schiet deze avond vier geallieerde vliegtuigen naar beneden. Om 18.05 uur schiet hij de eerste Lancaster neer boven Follega achter de boerderij van Marten Bangma. Het is de JA 853 MG-L van nr. 7 Squadron. Dit vliegtuig was om 16.24 uur opgestegen in het Engelse Oakington. Vijf bemanningsleden vinden de dood terwijl er twee als vermist worden opgegeven. Allen zijn op de gemeentelijke begraafplaats in Lemmer begraven. In de zomer van 1944 wordt er in de landerijen van Marten Bangma nog een arm gevonden met daaraan een horloge. De arm blijkt van de vermiste Australiër John Butterworth te zijn. Uilke Bangma (1924-2010) van Nijemirdum schrijft over dit voorval: "Op een middag zagen wij dat zo'n grote bommenwerper was aangeschoten en neerstortte boven Follega. Het viel met een grote slinger naar beneden. De vliegeniers hingen in de lucht maar zijn niet allemaal opgepakt. Zij zijn door de ondergrondse naar een schuilplaats gebracht".

Noordelijk van Tacozijl schiet Schnauffer voor de tweede keer raak. Tien minuten later verwoest hij boven de Banco Polder in iets ten noorden van de Langesloot (Kikkertpolder) een Engelse Lancaster DV300 SR-W (for Willie) van het Nr. 101 squadron. De Lancaster was een zogenaamde ABC-machine die drie extra radiozenders aan boord had. Dit ABS-systeem, ook bekend onder de naam "Airborne Cigar", had veel succes. Die zenders werden door een extra bemanningslid bediend. Deze gaf in de Duitse taal onjuiste orders door aan de Duitse nachtjagers. Dus waren de zenders van de Lancaster op de frequenties afgestemd van het nachtjager-radio- verkeer. Het sprak vanzelf dat dit veel verwarring voor de Duitse nachtjagers gaf. Het 101 squadron werkte alleen met dit ABC-systemen. De vliegmachines onderscheiden zich door een paar extra antennemasten. Het had een gewone bomlading en vloog mee in de stroom bommenwerpers.

De Lancaster DV300-SR-W was om 16.25 uur vertrokken vanuit Ludford Magna voor een aanval op Berlijn. Dichtbij de grond ontploft het toestel en de wrakstukken komen neer bij het transformatorstation. De bemanning bestond uit 8 personen die allemaal verongelukt zijn. Drie hiervan zijn nooit teruggevonden. Dat waren Flying Officier L.E. Thompson en de sergeants D.B. Harvey en J. Ireland. De overige vijf slachtoffers zijn op de gemeentelijke begraafplaats van Lemmer begraven.

De slachtoffers waren:

1. Flight Lieutenant Ronald Ernest MacFarlane (zie foto), geboren op 28 december 1921, uit Chilliwach, Canada. Hij was onderscheiden met het Distinguished Flying Cross, een onderscheiding die niet zomaar werd gegeven. Hij was ongetrouwd en een zoon van John MacFarlane en Phoebe MacFarlane-Robb. Hij behoorde bij de Presbyteriaanse Kerk. Op zijn grafsteen staat: "Theirs no to reason why – Theirs but to do and die". Vertaling: Het lag niet op hun weg om uit te maken wat er gebeuren moest – het was wel voor hun weggelegd om te zorgen dat het gebeurde en daarbij te sterven.

Begraven in vak C, rij 8, nummer 230. Op zijn grafsteen staat:

**Until the day break
and the shadows flee away.**

2. Sergeant en boordwerktuigkundige John Edward Clarke, 21 jaar, uit Dageham in Engeland. Zijn ouders waren Henry Edward Clarke en Grace Alice Clarke.

Hij werd begraven in vak C, rij 8, nummer 230. Op de steen staat:

**Duty calls, duty done.
Alone we are nothing,
Together we are one.
Mum, dad and all**

3. Sergeant en navigator Leonard Dinsdale Wilson, 20 jaar, uit Hessle in Engeland. Zijn ouders waren George Dinsdale Wilson en Florence Marion Irene Wilson-Brown. De begrafenis had plaats in vak C, rij 8, grafnummer 228.

4. Sergeant en bommenrichter Frederick Ronald Westall, 21 jaar uit Peckham, Londen. Zijn ouders waren Fred G. Westall en Mrs. B.M. Westall.

Hij werd begraven in vak C, rij 8, graf 221. Op de grafsteen staat:

**"Guide me,
O Thou Great Jehova!"
CWM Rhondda
Young Men's Class-"Clifton"**

5. Sergeant en boordschutter Eric Ronald Edward Jordan, 21 jaar, uit Reading, Berkshire. De ouders waren Rodney Charles Jordan en Mrs. Caroline Anne Jordan. Hij is begraven in vak C, rij 8, grafnummer 231. Op de steen staat:

**To live in the hearts
Of those he loved
Is not to die**

Wachtmeester Jouke Hoekstra stelt ter plekke een onderzoek in. Hij rapporteert dat hij een stoffelijk overschot gevonden heeft op een perceel weiland dat noordoostelijk lag van de weg Sondel – Lemmer. Noordelijk van deze woning lag ook een dodelijk slachtoffer. Tien tot 15 bommen lagen op de dijk en in de landerijen te branden. Een bom viel in de nabijheid van

landbouwer J. Hartstra in Tacoziyl. Een groot gedeelte van de lading brandbommen was op de schuur en woning van veehouder Durk Scholten neergekomen. Het vee en een groot gedeelte van het meubilair kon gered worden. Politiechef Hoving constateert dat de gehele boerderij van Scholten is afgebrand. Bij Jan Hartstra op Tacoziyl werden 4 koeien, 1 hokkeling en 1 geit ondergebracht. Bij boer Wiebe Arends Lootsma op Tacoziyl werd 1 hokkeling, 1 kalf en 1 paard (kedde) ondergebracht. Veehouder Scholte, zijn echtgenote en een dochter krijgen tot 20 april 1944 gratis onderdak bij de familie Lootsma. Als tegenprestatie heeft de dochter van Scholte zo lang bij de familie Lootsma gewerkt. De niet-verzekerde woning van Scholten was eigendom van Klaas Lammers uit Lemmer. De inboedel was wel verzekerd tegen molest bij de onderlinge verzekeringsmaatschappij in Den Haag. De schade aan de volledig afgebrande boerderij was f. 5.000,00 (€ 2.200,00). De klap van de explosie was zo heftig geweest dat er acht kilometer verderop ruiten kapotgingen. Bij de school in het centrum van Wijckel ratelen 25 pannen van het dak. Door de luchtdruk werd er zelfs een groot etalageruit ingedrukt van de slagerij van de firma S. Sonsma in Balk.

De schade was:

1 winkelruit

1 geslepen etalageruit

1 geslepen etalageruitplaat

6 etalageschappen

1 kamerruit

1 noodvertimmering en de binnenverduisteringsgordijn.

Uit het proces-verbaal van politiechef Hoving blijkt dat er op een afstand van drie meter van de boerderij van Lootsma op Tacoziyl een kleine bom is neergekomen. Op advies van Duitse militairen heeft Lootsma over de bomplek een laag mest moeten doen. Twee andere bommen liggen er op een afstand van 10 tot 20 meter van Lootsma's boerderij. Daarvan is niets anders te zien dan twee gaten van ongeveer 20 centimeter doorsnede. Ook landbouwer Hartstra heeft het Duitse advies opgevolgd om een laag mest aan te brengen over het bomgat bij zijn boerderij. Hoving denkt daarbij aan fosforbommen. Hoving zorgt ervoor dat er borden worden geplaatst uit veiligheidsoverwegingen.